Mailbericht d.d. 8 december 2025

Geachte raadsleden,

Direct hieronder treft u aan een stuk dat ik aanvankelijk geplaatst had willen hebben als opiniestuk in de LC. Niet alle copy die wordt aangeboden wordt echter ook geplaatst zo leert de ervaring. Zo gaat dat in een democratische rechtstaat met persvrijheid, het is wat het is. Als schrijver van stukjes ga je niet over het plaatsingsbeleid, dat is aan de redactie.

Daaronder vindt u een wat uitgebreider stuk dat ik heb geschreven op basis van documenten, een lang gesprek met medewerkers van de FUMO (door tussenkomst van hun afdeling communicatie), op basis van landelijke informatie (o.a. rapporten en verslagen) en op basis van mijn kennis die ik eerder opdeed van uit mijn vroegere loopbaan. Dat stuk heeft gediend als de basis voor het opiniestuk. Ik heb dat document bijgevoegd opdat uw beeld dan zo volledig mogelijk is.

Uiteraard heb ik me inmiddels gewend tot het Dagelijks Bestuur van de FUMO en natuurlijk ook tot de Provincie Fryslân. Ik heb hen gevraagd deze onverkwikkelijke situatie te doen beëindigen. Vanwege uw controlerende taak leek het mij goed ook u als raadsleden van een van de genoemde gemeenten te informeren. U bent de instantie die het zogenaamde eerste lijntoezicht heeft op het college, U bent degene die aan de knopen draait.

Vandaag stond de LC overigens uitvoerig stil bij deze kwestie.

Ik zou graag ergens in het eerste kwartaal van 2026 beschikken over uw inhoudelijke reactie in deze.

Vriendelijke groet.

Siebren Buist

De teksten:

Handhaving milieuregels klopt niet

Wie in Fryslân een bedrijf heeft, merkt al snel dat er verschillen zijn in de wijze waarop in verschillende gemeenten milieuregels worden gehandhaafd . In de ene gemeente krijgt een bedrijf te maken met strikte controles en mogelijk zelfs strafrechtelijke vervolging, terwijl een paar kilometer verderop het toezicht mild is en boetes zelden of nooit voorkomen. Dit is geen karikatuur, maar de dagelijkse praktijk in het gebied waar Fryske Utfieringstjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO) haar werk doet.

De FUMO is in het leven geroepen om toezicht en handhaving te verbeteren en te uniformeren. De oprichting van FUMO was het gevolg van twee rampen. De eerste was de vreselijke vuurwerkramp in Enschede. De tweede ramp was de brand in café ’t Hemeltje in Volendam dat aan 14 jonge mensen het leven kostte. Beide rampen toonden de noodzaak aan om de vergunningverlening, het toezicht en de handhaving op milieu- en leefomgevingstaken flink te verbeteren. Het rapport met de sprekende naam ‘De Tijd is Rijp’ van de Commissie Mans heeft daarbij een wezenlijke rol gespeeld.

Bedrijven en inwoners zouden moeten weten waar ze aan toe zijn, ongeacht de gemeente waarin men woont of onderneemt. Maar in de praktijk werkt het anders: tien gemeenten laten de onafhankelijke FUMO handhaven. Acht gemeenten van de achttien gemeenten in Fryslân houden de touwtjes zelf in handen (Achtkarspelen, Heerenveen, Noardeast-Fryslân, Ooststellingwerf, Weststellingwerf, Opsterland, Súdwest-Fryslân, Tytsjerksteradiel). Dat betekent dat buitengewoon opsporingsambtenaren in die acht gemeenten onder direct gezag van het lokale bestuur vallen. Strafrechtelijk handhaven gebeurt daar niet of nauwelijks. In Heerenveen, een van de grootste gemeenten in de provincie met heel veel bedrijven, is al jaren geen enkel bedrijf strafrechtelijk aangesproken. Men laat, zo laat het zich aanzien uit een oogpunt van logica en kansberekening, daar al jaren zaken lopen. Inzet van het strafrecht vindt daar niet plaats. Het signaal is: bedrijven worden daar ontzien en er is daardoor sprake van concurrentievervalsing.

In de tien gemeenten die hun handhaving wél bij de FUMO (hebben ondergebracht, ziet het beeld er totaal anders uit. Daar voert de dienst jaarlijks 150 tot 200 strafrechtelijke onderzoeken uit en volgen tientallen processen-verbaal. Dat verschil is niet alleen opmerkelijk, het is ook onacceptabel. De plek waar je onderneemt, bepaalt of je wegkomt met milieuschade of juist niet wegkomt. En dat is rechtsongelijkheid: volledig in strijd met de essentie van een rechtsstaat en in strijd met de basisfilosofie van omgevingsdiensten.

De oplossing vraagt lef, milieuregels gelden echt voor iedereen en overal. Of beter gezegd: ze zouden voor iedereen en overal moeten gelden. Dat in Fryslân anno 2025 bedrijven in de ene gemeente vrijer spel hebben dan in de andere, is onhoudbaar en is niet meer van deze tijd. Binnen het FUMO gebied kan dit veranderen als men de moed heeft de bestuurlijke verhoudingen op scherp te zetten. Rechtsongelijkheid is niet alleen een bestuurlijk probleem, deze willekeur schaadt ook het vertrouwen van inwoners in een eerlijke overheid. De Tijd is Rijp voor een krachtige actie vanuit het Dagelijks Bestuur van de FUMO om ontstane verschillen op te heffen.

Siebren Buist
Heerde, 2 oktober 2025
Jurist en thuis op terrein van straf-,milieu-en natuurrecht en raadslid in de gemeente Heerde

De Omgevingsdienst Fryslân (FUMO) in perspectief / Rechtsongelijkheid in Fryslân

De Omgevingsdienst Fryslân(FUMO) controleert in opdracht van de 18 Friese gemeenten, de provincie Fryslân en Wetter skip Fryslân of bedrijven zich aan de regels op het gebied van lucht, bodem, water of geluid houden.

De gemeenten in de provincie Fryslân, de provincie en het Wetter skip hebben daartoe sinds december 2012 op het terrein van vergunningverlening, toezicht en handhaving de nodige taken overgedragen aan FUMO. Dat was een wettelijke verplichting om meer uniformiteit, deskundigheid, menskracht en kwaliteit op het terrein van het milieu te garanderen. De verantwoordelijkheid van deze in te grijpen op bais van taken bleef wel bij de deelnemende overheden.

De oprichting van FUMO was onder meer het gevolg van twee rampen. De eerste was de vuurwerkramp in Enschede in 2000 waarbij 23 mensen het leven verloren, ongeveer 900 mensen gewond raakten en 200 woningen werden verwoest.
De tweede ramp was de brand in café ’t Hemeltje in Volendam in 2001 dat aan 14 jonge mensen het leven kostte. Beide rampen toonden de noodzaak aan om de vergunningverlening, het toezicht en de handhaving op milieu- en leefomgevingstaken flink te verbeteren.

De onderbouwing voor dit opschalen tot het niveau van het gebied van de veiligheidsregio is te vinden in het rapport van de Commissie Mans (2008) met de naam ‘De Tijd is Rijp’. Deze commissie werd ingesteld naar aanleiding van deze rampen. In heel het land zijn de Omgevingsdiensten qua gebied gelijk aan de veiligheidsregio’s behalve in Gelderland. Gelderland telde 3 veiligheidsregio’s en aanvankelijk maar liefst 7 Omgevingsdiensten, inmiddels zijn het er 6 en te verwachten is dat dat nog verder gaat dalen.

Dat samenwerken in Fryslân is nooit echt goed van de grond gekomen. Met name op het gebied van handhaving hebben de nodige gemeenten steeds zelf willen bepalen en zich niet willen schikken naar meer algemene beginselen in een groter gebied. Juist bij handhaving kan het pijn gaan doen bij betrokken bedrijven en particulieren in de gemeenten. Een dwangsom of een boete kost geld, soms veel geld en daar willen deze gemeenten zelf over gaan. Met name de vraag óf een dwangsom of boete moet worden opgelegd en hoe hoog het prijskaartje dan moet zijn, is de vraag waar de gemeenten zelf over willen beslissen.

Het gebied van de FUMO beslaat 18 gemeenten. Het takenpakket dat de afzonderlijke gemeenten afnemen van de FUMO is niet uniform. Dat was vanaf het begin het geval en is in ruim tien jaar niet echt verbeterd. Het takenpakket dat gemeenten afnemen van de FUMO is meer divers dan bij de andere Omgevingsdiensten in het land. In Fryslân zien en doen ze het anders, maar niet per se beter. Als het gaat om handhaving valt op dat de FUMO daar een rol in speelt voor 10 van de 18 gemeenten. De andere 8 (Achtkarspelen, Heerenveen, Noardeast-Fryslân , Ooststellingwerf, Weststellingwerf, Opsterland, Súdwest-Fryslân, Tytsjerksteradiel) doen die handhaving zelf. Dat houdt in dat in die gemeenten de gemeente als organisatie en het gemeentebestuur een bepalende rol kunnen hebben wat er gaat gebeuren in de sfeer van handhaving. De matigende en uniformiteit nastrevende invloed van de FUMO daarop is nihil. De verschillen zijn dus groot en de uniformiteit is ver te zoeken bij deze 8 gemeenten.

Een paar voorbeelden:

- deze 8 gemeenten die de handhaving in eigen huis hebben gehouden bepalen zelf ieder voor zich de invulling van de Landelijke Handhavingsstrategie Omgevingsrecht. De buitengewoon opsporingsambtenaar die daar werken wordt aangestuurd door het lokale bestuur. Dat maakt dat er niet strafrechtelijk gehandhaafd wordt in deze 8 gemeenten, alleen de gemeente Súdwest-Fryslân is daar een uitzondering op en lijkt in de pas te lopen met de FUMO;
- de buitengewoon opsporingsambtenaren die voor de 10 andere FUMO gemeenten werken hebben een onafhankelijke rol en hebben geen bemoeienis met het lokale bestuur. In deze gemeenten wordt binnen het gebied langs vaste beslislijnen gewerkt waardoor willekeur wordt vermeden;

- in de gemeente Heerenveen, een van grootste gemeenten met veel bedrijven, is al heel lang geen enkel bedrijf strafrechtelijk aangesproken. Heerenveen is vriendelijk voor zijn bedrijven. Het vestigingsklimaat is hier mede daardoor anders (gunstiger) dan in andere gemeenten;

- de FUMO voert jaarlijks tussen de 150 en 200 strafrechtelijke onderzoeken uit bij bedrijven die onder de provincie vallen of in de groep van 10 gemeenten. Het grootste deel daarvan resulteert in een waarschuwing en wordt bestuursrechtelijk verder opgepakt. In gevallen van directe (onomkeerbare) schade voor de leefomgeving of in geval van recidive wordt een proces-verbaal opgemaakt. Op jaarbasis varieert dat tussen de 30 en 50 processen-verbaal in deze 10 tien gemeenten;

Het maakt dus wel degelijk uit in welke gemeente je woont of in welke gemeente je bedrijf is gevestigd als het gaat om handhaving van milieuregels. Rechtsongelijkheid en een verschillend vestigingsklimaat is door deze feitelijke tweedeling in werkwijze in Fryslân een feit.

Mailbericht d.d. 10 december 2025

Geachte raadsleden,

Eerder deze week zond ik u een uitvoerige mail over de handhavingssituatie in uw gemeente op het terrein van het milieu.

De daaraan gekoppelde concrete vragen zijn helaas niet de tekst terechtgekomen. Excuus daarvoor.

<u>Die vragen zijn</u>:
- Wat gaat u als gemeenteraad, in de sfeer van het eerste lijn toezicht, ondernemen inzake de geschetste situatie?
- Wat zijn de overwegingen die bij uw beslissing in deze een rol hebben gespeeld?